

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2020-10-86-86>

УДК 373.3.016:811.111(07)

Нос Л.С., Хома М.А.

Львівський національний університет імені Івана Франка

НЕСТАНДАРТНІ УРОКИ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Анотація. Досліджено особливості організації і проведення нестандартних уроків в початковій школі. Доведено, що сутність нестандартного уроку полягає в такому структуруванні змісту і форми, яке б викликало інтерес учнів і сприяло їх оптимальному розвитку, освіті й вихованню. Нестандартним визначено такий урок англійської мови, який повністю або частково не вкладається у межі традиційного підходу до уроку. Показано, що під час нестандартного уроку англійської мови вчитель не дотримується чітких етапів освітнього процесу, а також методів і традиційних видів роботи. Форми уроків англійської мови, які застосовуються в сучасній початковій школі, поділено на бінарні уроки, віршовані, інтегровані, дискусії, дослідження, змагання, мандрівки, сюжетні замальовки та ін. Обґрунтовано, що нестандартні уроки англійської мови дозволяють урізноманітнювати форми й методи роботи вчителя, дають змогу враховувати специфіку навчального матеріалу та індивідуальні особливості учня початкової школи, і є актуальними в умовах Нової української школи.

Ключові слова: урок, нестандартний урок, нестандартний урок англійської мови, учні початкової школи, Нова українська школа.

Nos Lyubov, Khoma Marta

Ivan Franko National University of Lviv

NON-STANDARD LESSONS IN ENGLISH IN THE NEW UKRAINIAN SCHOOL

Summary. Features of the organization and carrying out of non-standard lessons in elementary school are investigated. It is proved that the essence of a non-standard lesson lies in the structuring of the content and form, which would arouse the interest of students and contribute to their optimal development, education and upbringing. A non-standard English lesson is defined as one that does not fully or partially fit within the traditional approach to the lesson. It is shown that the modern non-standard lesson is aimed at forming the personality of an elementary school student, ensuring their general development through the acquisition of special knowledge and communicative competencies provided by the school program of English, to develop their cognitive and creative abilities. The importance of a non-standard lesson is to increase the effectiveness of learning, students' interest in learning new material, promoting the development of creative abilities and communication skills. It is shown that during a non-standard English lesson the teacher does not follow the clear stages of the educational process, as well as methods and traditional types of work. It is stated that a non-standard English lesson is born due to a non-standard pedagogical theory, thoughtful self-analysis of the teacher's activity, and assumes the absence of stereotypes in pedagogical technology. Forms of English lessons used in modern primary school are divided into binary lessons, poetry, integrated, discussions, research, competitions, travel, story sketches, etc. It is important that in the conditions of NUS the lesson is considered as a complex organizational system, in the center of which are the subjects of the educational process – teachers and students. The modern lesson is aimed at forming the student's personality, ensuring their development through the acquisition of special knowledge and communicative competencies provided by a typical English curriculum, as well as the development of cognitive and creative abilities of students, which requires high demands on this form of education. It is proved that non-standard English lessons allow to diversify the forms and methods of the teacher's work, get rid of templates, allow to take into account the specifics of the teaching material and individual characteristics of the primary school student. It is substantiated that the creation and conduct of non-standard lessons by English teachers is relevant in the New Ukrainian school.

Keywords: lesson, non-standard lesson, non-standard English lesson, elementary school students, New Ukrainian school.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку Нової української школи ставиться завдання підвищити якість навчання молодших школярів, активно і цілеспрямовано готувати їх до життя. Запровадження нового змісту початкової освіти сприяє підвищенню теоретичного рівня знань учнів з іноземної мови, розвитку їх мовно-мовленнєвих здібностей. Відтак, в сучасних умовах удосконалення традиційної форми організації навчання – уроку – займає важливе місце в освітньому процесі початкової школи. Важливо, що в умовах НУШ урок розглядають як складну організаційну систему, у центрі якої знаходяться суб'єкти освітнього процесу – учитель та школярі. Сучасний урок при цьому спрямовується на формування особистості учня, забезпечення їхньо-

го розвитку через оволодіння спеціальними знаннями й комунікативними компетентностями, передбаченими типовою освітньою програмою з англійської мови, а також на розвиток пізнавальних і творчих здібностей школярів, що зумовлює високі вимоги до цієї форми організації навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні аспекти проблеми розробки, організації та проведення нестандартних уроків в початковій школі розкрито у працях науковців (Т. Байбара, Л. Варзацька, Т. Гусак, О. Кузьменко, Е. Печерська, О. Савченко, Г. Тарасенко, В. Шпак та ін.), методистів (В. Авер'янова, Г. Лисенко, Л. Лухтай, Н. Токар та ін.), педагогів-практиків (В. Бутрім, І. Волкова, Н. Гордуз, Л. Доренська, О. Митник, І. Мушак та ін.).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість праць, присвячених нестандартним урокам у початковій школі, проблемі нестандартного уроку англійської мови увага теоретиків і практиків приділяється лише частково. Тому актуальним питанням залишається організація та проведення нестандартних уроків англійської мови в умовах дії Концепції «Нова українська школа».

Мета статті. Головною метою цієї роботи є обґрунтування особливостей організації та проведення нестандартних уроків в початковій школі.

Виклад основного матеріалу. Урок є основною формою організації освітнього процесу з англійської мови в початковій школі. Це насамперед заняття, на якому вчитель уміло використовує можливості учня початкової школи, весь його пізнавально-творчий потенціал з метою глибокого й усвідомленого засвоєння лінгвістичних знань, активного розумового розвитку, формування комунікативної компетентності та морально-духовних якостей, а також виховання гармонійно розвиненої особистості. За оптимальної організації, урок як основна форма організації навчання у початковій школі забезпечує міцне й усвідомлене засвоєння учнями навчального матеріалу, а також формування знань, умінь і навичок з англійської мови. Важливо, що «в умовах Нової української школи сучасна методика уроку англійської мови ставить в центрі уроку особистість дитини, забезпечення комфортних умов її розвитку, реалізації природного потенціалу, розвитку здібностей і задатків» [7, с. 89]. Виходячи з цього, умовами організації уроку англійської мови є опора на суб'єктний досвід учня початкової школи, а також така побудова освітнього процесу, в результаті якого освітня діяльність молодшого школяра набуває ознак співучасті й завершеності.

Серед методичних засобів, які допомагають втілити ідеї Нової української школи на уроці іноземної мови, виділяють: використання під час уроку дидактичного матеріалу, який дає змогу учню початкової школи вибирати найбільш значущі види навчального матеріалу [13]; використання різних форм організації навчання з метою розкриття суб'єктного досвіду учнів початкової школи [20]; створення атмосфери зацікавленості кожного учня початкової школи в роботі класу чи групи [1]; створення на уроці іноземної мови педагогічних ситуацій спілкування, що дають змогу кожному учневі початкової школи виявляти самостійність, ініціативність, вибірковість у способах навчальної роботи, створення умов для самовиявлення особистості [11]; стимулювання суб'єктів освітньої діяльності до іншомовного висловлювання, що передбачає використання учнями початкової школи різних способів виконання завдань [7]; оцінювання діяльності учня початкової школи за процесом досягнення освітніх результатів [17]; заохочення прагнень учня початкової школи знаходити свій спосіб навчальної роботи, аналізувати способи освітньої діяльності інших учнів, вибирати й засвоювати більш раціональні прийоми здобуття знань [5], та ін. Усім цим ознакам у початковій школі відповідає нестандартний урок англійської мови.

В сучасних умовах, коли акцент робиться на підвищенні мотивації молодших школярів до навчання, нестандартний урок англійської мови займає важливе місце в освітньому процесі. Важливість нестандартного уроку в початковій школі полягає у підвищенні ефективності освітнього процесу, підвищенні мотивації учнів початкової школи до вивчення нового матеріалу, сприянні розвитку їхніх творчих здібностей і комунікативних якостей. Загалом нестандартний урок у початковій школі визначають як імпровізоване навчальне заняття, що має нетрадиційну структуру. Важливість нестандартних уроків в початковій школі підтверджують науково-методичні дискусії щодо визначення їхньої сутності, освітніх функцій та цінності такої форми занять у навчанні, вихованні й розвитку учнів початкової школи.

Існує кілька поглядів на нестандартний урок. Так, сутність нестандартного уроку полягає «в такому структуруванні змісту і форми, яке б викликало насамперед інтерес учнів початкової школи і сприяло їхньому оптимальному розвитку й вихованню» [2, с. 65] (О. Антипова, В. Паламарчук, Д. Рум'янцева). Л. Лухтай називає нестандартним «урок, який повністю або частково не вкладається в традиційні дидактичні уявлення; на цьому уроці вчитель не дотримується чітких етапів навчального процесу й традиційних видів роботи» [10, с. 31]. Е. Печерська вбачає «особливість нестандартного уроку у викладанні матеріалу у формі, пов'язаній з різними емоціями, численними асоціаціями учнів, що допомагає створити у них позитивну мотивацію навчальної діяльності» [18, с. 62]. Дослідники О. Митник і В. Шпак наголошують, що «нестандартний урок у початковій школі народжується завдяки нестандартній педагогічній теорії, вдумливому самоаналізу педагогічної діяльності, педагогічному передбаченню, а також завдяки відсутності штампів у педагогічній технології» [11, с. 11].

Констатуємо, що в умовах дії концепції Нової української школи термін «нестандартний урок» втратив своє первинне значення, проте набув нового, оскільки «конструювання специфічних форм проведення уроків є свідченням спроби вчителя початкової школи вийти за межі шаблону в побудові методичної структури заняття» [7, с. 90]. Важливо, що нестандартні уроки «зачіпають емоційно-мотиваційну сферу учнів початкової школи, формуючи у них дух змагальності, розвивають творче мислення, формують мотивацію пізнавальної діяльності, збуджують творчі зусилля, активізують навчально-пізнавальну діяльність та ін.» [17, с. 6]. Такі уроки найбільше подобаються учням початкової школи, викликаючи пізнавально-творчий інтерес. Відтак, констатуємо, що створення нестандартних уроків англійської мови вчителями початкової школи є важливим чинником удосконалення освітнього процесу.

Важливим є аналіз основних підходів до класифікації нестандартних уроків англійської мови у початковій школі [1; 5; 7; 17; 20 та ін.]. Назви нестандартних уроків англійської мови у початковій школі дають уявлення про цілі, завдання і методику проведення таких занять. Найпоширенішими видами нестандартних уроків англій-

ської мови у початковій школі є уроки-занурення, уроки – ділові ігри, уроки – прес-конференції, уроки-змагання, уроки-аукціони, уроки-КВК, уроки-консультації, комп'ютерні уроки, уроки-винаходи, уроки взаємонавчання учнів, театралізовані уроки, уроки творчості, уроки-фантазії, уроки-екскурсії, уроки-концерти та ін.

Аналіз робіт науковців (О. Кузьменко, Е. Печерська, В. Шпак та ін.), методистів (Г. Лисенко, Л. Лухтай та ін.), досвіду роботи педагогів-практиків (В. Бутрім, І. Гуревич, О. Митник, І. Мухак та ін.), дають змогу зробити висновок, що форми нестандартних уроків, які застосовуються під час вивчення різних навчальних дисциплін у початковій школі, можна згрупувати наступним чином:

- віршовані (римовані) уроки (проводяться один раз на місяць);

- бінарні уроки (проводяться два рази на семестр);

- інтегровані (міжпредметні) уроки (проводяться три рази на семестр);

- уроки-дискусії (урок запитань і відповідей, урок-діалог, урок – круглий стіл, урок-суд, урок-телеміст, урок – прес-конференція) (проводяться два рази на семестр);

- уроки-дослідження (урок-панорама ідей, урок-пошук, урок-знайомство, урок «Що? Де? Коли?», урок «Слідство ведуть знавці») (проводяться три рази на семестр);

- уроки-звіти (урок-аукціон, урок-композиція, урок-концерт, урок-презентація, урок-ярмарок, урок – огляд знань) (проводяться кілька разів на семестр);

- уроки-змагання (урок-вікторина, урок-КВК (конкурс веселих та кмітливих), урок-КВД (конкурс винахідливих та допитливих), урок – брейн-ринг, урок – мозкова атака, урок-турнір) (1-4 класи, кілька разів на семестр);

- уроки-мандрівки (урок-марафон, урок-екскурсе, урок-екскурсія, урок-подорож) (проводяться кілька разів на семестр);

- уроки – сюжетні замальовки (урок-казка, урок-вечорниця, урок-фестиваль, урок-ранок) (проводяться кілька разів на семестр).

Вважаємо, що ця класифікація не суперечить підходу до уроку англійської мови, виробленому в сучасній дидактиці. Існують істотні переваги використання вказаних форм нестандартних уроків при вивченні англійської мови, оскільки вони «дають змогу урізноманітнювати освітню діяльність учнів початкової школи, відійти від рамок стандартного заняття, сприяють підвищенню активності, а, отже, й ефективності заняття» [14, с. 13]. Нестандартні уроки англійської мови, стимулюючи творчу й комунікативну діяльність учителя і молодших школярів, створюють сприятливі умови для співпраці і взаємодії, що є надзвичайно важливим у роботі початкової школи.

Цікавими формами організації навчання англійської мови в початковій школі можуть бути віршовані (римовані) уроки. Всі етапи такого уроку, завдання, задачі, пояснення є римованими текстами. Як правило, віршовані уроки присвячені іншомовному спілкуванню і є узагальнюючими. Важливо, що «римовані уроки зосереджують увагу дітей, оскільки матеріал на них подається віршами, й учням не можна про-

пустити основне, їм треба зуміти його чітко виділити й зробити висновки» [19, с. 69]. Такі нестандартні уроки англійської мови стають справжнім святком для учнів початкової школи і педагога. Після таких нестандартних уроків учні початкової школи можуть «грати у рими», а деякі з них самі «складають» віршовані тексти.

Уроки-ігри з англійської мови характеризуються високим ступенем активності учнів початкової школи. До іншомовного спілкування під час таких уроків залучаються навіть несміливі та сором'язливі учні, що сприяє їхньому самоутвердженню в класному колективі та підвищенню рівня спілкування, комунікативної активності. При цьому «в учнів початкової школи виховуються такі якості, як дисциплінованість, самостійність, ініціативність» [3, с. 14].

Уроки-дискусії як різновид нестандартних занять англійською мовою створюють можливість залучити учнів початкової школи до активної роботи, сприяють розвитку пізнавальних інтересів, збагаченню лексичного запасу, необхідного для висловлення своїх думок. Уроки-дискусії розширюють також досвід спілкування, бо особлива увага під час їх проведення приділяється саме формуванню в учнів початкової школи вміння запитувати й відповідати. «Школа повинна вчити школяра не лише відповідати, вона має навчити його запитувати, оскільки це вміння передбачає здатність відділяти відоме від невідомого, визначати об'єкт пошуку» [15, с. 4]. Вільний обмін думками під час дискусії сприяє розвитку самостійності учнів початкової школи, вчить їх принципості, уміння аргументовано відстоювати власні погляди, рецензувати виступи товаришів, висловлювати своє ставлення до вчинків персонажів творів.

Умови для самостійної роботи учнів початкової школи створюють такі різновиди нестандартних занять англійською мовою, як уроки-дослідження. Такі нестандартні уроки англійської мови мають певні особливості: а) учні початкової школи вчать застосовувати ці знання, навички, уміння за різних умов; б) учні початкової школи, спираючись на раніше набуті знання, в процесі самостійної пошукової діяльності опановують нові; в) учні початкової школи займаються розв'язанням таких комунікативних ситуацій, які вимагають від них творчого підходу, самостійності та відповідного емоційного стану [20]. Цінність уроків-досліджень у тому, що під час їх проведення поєднуються індивідуальні та групові форми організації освітньої діяльності учнів початкової школи. Це дозволяє формувати позитивну мотивацію до співпраці, що, в свою чергу, сприяє активізації пізнавальних здібностей учнів початкової школи.

Оскільки повноцінне засвоєння знань, умінь та навичок учнями початкової школи можливе тільки на основі певного досвіду, нагромадження якого зумовлюється сприйманням навколишньої дійсності, то в даному контексті однією з найцікавіших форм занять, що проводяться на всіх етапах вивчення англійської мови, є уроки-мандрівки. Особливість цих нестандартних уроків у тому, що «педагогічний процес реалізується як в умовах класного приміщення, так і поза ним» [16, с. 11]. Зрозуміло, що в умовах класу

проводяться заочні уроки-мандрівки. Їх різновидами можуть бути уроки-екскурсії в минуле або в майбутнє [1] та уроки-подорожі за картою [7]. У свою чергу, справжні мандрівки передбачають екскурсії на виробництво, у природу, до музею, на виставку, в зоопарк) та уроки-марафони (за зупинками або маршрутом).

Узагальнені дидактичні рекомендації вчителю щодо удосконалення алгоритму організації і проведення нестандартного уроку англійської мови у початковій школі можуть бути сформульовані так:

1. Організація педагогічного процесу на нестандартному уроці англійської мови повинна відповідати новим досягненням освітньої практики.

2. На нестандартному уроці англійської мови важливо забезпечувати оперативний зворотний зв'язок, який дає змогу вчителю співвідносити проєктовані результати навчання з реальними і в разі потреби вносити корективи.

3. На нестандартному уроці англійської мови має панувати атмосфера доброзичливості, співробітництва і взаємодопомоги всіх учасників, в поєднанні з розумною вимогливістю і відповідальністю за результати своєї роботи.

Важливо, що організація освітньої діяльності під час нестандартного уроку англійської мови визначається переважно принципом групової взаємодії, коли учні початкової школи активно спілкуються, обмінюючись навчальною інформацією, а між суб'єктами освітньої діяльності створюються оптимальні взаємодії і формуються особистісні взаємовідносини. Відтак, на уроці англійської мови перевага повинна надаватися колективним формам навчальної діяльності – одночасній роботі в парах, трійках, або малих групах чи командах. Підвищенню ефективності

роботи в парах сприяють такі прийоми, як «рухоми шеренги», «карусель» та «натовп», що передбачають переміщення учасників спілкування та зміну мовленнєвих партнерів, а для реалізації колективних форм роботи на уроці англійської мови використовують «імітативне спілкування».

Висновки і пропозиції. Отже, сутність нестандартного уроку полягає в такому структуруванні змісту і форми організації освітньої діяльності учнів початкової школи, яке б викликало інтерес суб'єктів освітньої діяльності і сприяло їх оптимальному розвитку, освіті й вихованню. Нестандартний урок англійської мови в початковій школі повністю або частково не вкладається у межі традиційного підходу до цієї форми організації навчання. Під час нестандартного уроку англійської мови вчитель не дотримується чітких етапів освітнього процесу, а також часто використовує нетрадиційні види роботи. Нестандартний урок англійської мови народжується завдяки нестандартній педагогічній теорії, вдумливому самоаналізу діяльності вчителя та передбачає відсутність штампів у педагогічній технології його організації і проведення. Форми уроків англійської мови, які застосовуються в сучасній початковій школі, можна поділити на бінарні, віршовані, інтегровані, дискусії, дослідження, змагання, мандрівки, сюжетні замальовки та ін. Нестандартні уроки англійської мови дозволяють урізноманітнювати форми й методи роботи педагога початкової школи, позбавлятися шаблонів, дають змогу враховувати специфіку навчального матеріалу та індивідуальні особливості школярів. Створення і проведення нестандартних уроків вчителями англійської мови є виявом педагогічної творчості та є актуальним в умовах Нової української школи.

Список літератури:

1. Ананьєва Л.В. Моделювання змісту уроку та його реалізація на початковому ступені навчання. *Іноземні мови*. 2000. № 4. С. 22–26.
2. Антипова О., Рум'янцева Д., Паламарчук В. У пошуках нестандартного уроку. *Рідна школа*. 2009. № 1. С. 65–69.
3. Бекреньова І.І. Використовуємо сучасні підходи у викладанні англійської мови. Харків : Основа, 2007. 95 с.
4. Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
5. Губенко Л.Д. Нестандартні уроки в початковій школі. *Початкова школа*. 2006. № 3. С. 15–16.
6. Гусак Т. Нестандартні уроки: формування відповідального ставлення до учіння. *Рідна школа*. 2009. № 9. С. 45–50.
7. Дуброва А.С., Гіс Н.С., Левіцька М.Є. Нестандартні уроки з англійської мови в початковій школі. *Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін* : зб. наук. пр. Наук. записки Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Рівне, 2017. С. 89–92.
8. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://drive.google.com/file/d/0BzKkv8gxSZUkMzZMibWtPYU9rWXM/view>
9. Котенко О.В. Методика навчання іноземних мов у початковій школі : навч. посіб. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 356 с.
10. Лухтай Л. Нестандартний урок. *Початкова школа*. 2002. № 3. С. 31–35.
11. Митник О., Шпак В. Народження нестандартного уроку. *Початкова школа*. 2010. № 12. С. 11–23.
12. Михайленко Т.А. Інноваційні технології у вивченні англійської мови. Київ : Шкільний світ, 2008. 128 с.
13. Мушак І. Варіативність організаційних форм навчання молодших школярів. *Початкова школа*. 2011. № 2. С. 13–15.
14. Нестандартні уроки в початковій школі / упоряд. О. Кондратюк. Київ : Ред. загальнопед. газети, 2005. 127 с.
15. Ночвінова О. Нестандартні форми роботи педагога. *Початкова школа*. 2018. № 11. С. 4–6.
16. Островерхова Н. Нестандартні форми навчання (нетрадиційні форми навчально-виховного процесу та їх аналіз). *Директор школи* (Перше вересня). 2011. № 40. С. 10–11.
17. Палій Л. Урок іноземної мови в початковій школі. *Початкова освіта*. 2011. № 46(142). С. 6.
18. Печерська Е. Уроки різні та незвичайні. *Рідна школа*. 2015. № 4. С. 62–65.
19. Порожня С.К. Нестандартні уроки в початкових класах. *Бібліотечка вчителя початкової школи*. 2013. № 7. С. 68–71.
20. Роман С.В. Методика навчання англійської мови у початковій школі : навчальний посібник. Київ : Ленвіт, 2005. 324 с.
21. Тименко В.П. Кожний урок – нестандартний. *Початкова школа*. 2011. № 1. С. 18–23.

References:

1. Ananieva, L.V. (2000). Modeliuvannia zmistu uroku ta yoho realizatsiia na pochatkovomu stupeni navchannia [Modeling the content of the lesson and its implementation at the initial stage of education]. *Inozemni movy*, vol. 4, pp. 22–26.
2. Antypova, O., Rumiantseva, D., & Palamarchuk, V. (2009). U poshukakh nestandardnoho uroku [In search of a non-standard lesson]. *Ridna shkola*, vol. 1, pp. 65–69.
3. Bekrenova, I.I. (2007). Vykorystovuiemo suchasni pidkhody u vykladanni anhliiskoi movy [We use modern approaches in teaching English]. Kharkiv: Osnova, 95 p.
4. Honcharenko, S. (1997). Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv: Lybid, 376 p.
5. Hubenko, L.D. (2006). Nestandardni uroky v pochatkovii shkoli [Non-standard lessons in primary school]. *Pochatkova shkola*, vol. 3, pp. 15–16.
6. Husak, T. (2009). Nestandardni uroky: formuvannia vidpovidalnoho stavlennia do uchinnia [Non-standard lessons: the formation of a responsible attitude to learning]. *Ridna shkola*, vol. 9, pp. 45–50.
7. Dubrova, A.S., His, N.S., & Levitska, M.Ye. (2017). Nestandardni uroky z anhliiskoi movy v pochatkovii shkoli [Non-standard lessons in English in primary school]. *Aktualni problemy filolohii ta metodyky vykladannia humanitarnykh dystsyplin* : zb. nauk. pr. Nauk. zapysky Rivnen. derzh. humanit. un-tu. Rivne, pp. 89–92.
8. Kontsepsiia «Nova ukrainska shkola» (2017) [The concept of «New Ukrainian School»]. URL: <https://drive.google.com/ljile/d/0BzKkv8gxSZUkMzZMIbWtPYU9rWXM/view>
9. Kotenko, O.V. (2013). Metodyka navchannia inozemnykh mov u pochatkovii shkoli: navch. posib. [Methods of teaching foreign languages in primary school: textbook. way]. Kyiv: Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka, 356 p.
10. Lukhtai, L. (2002). Nestandardnyi urok [Non-standard lesson]. *Pochatkova shkola*, vol. 3, pp. 31–35.
11. Mytnyk, O., & Shpak, V. (2010). Narodzhennia nestandardnoho uroku [Birth of a non-standard lesson]. *Pochatkova shkola*, vol. 12, pp. 11–23.
12. Mykhailenko, T.A. (2008). Innovatsiini tekhnolohii u vyvchenni anhliiskoi movy [Innovative technologies in the study of English]. Kyiv: Shkilnyi svit, 128 p.
13. Mushak, I. (2011). Variatyvnist orhanizatsiinykh form navchannia molodshykh shkoliariv [Variability of organizational forms of education of junior schoolchildren]. *Pochatkova shkola*, vol. 2, pp. 13–15.
14. Nestandardni uroky v pochatkovii shkoli (2005) [Non-standard lessons in primary school] / uporiad. O. Kondratiuk. Kyiv: Red. zahalnoped. hazety, 127 p.
15. Nochvinova, O. (2018). Nestandardni formy roboty pedahoha [Non-standard forms of teacher work]. *Pochatkova shkola*, vol. 11, pp. 4–6.
16. Ostroverkhova, N. (2011). Nestandardni formy navchannia (netradytsiini formy navchalno-vykhovnoho protsesu ta yikh analiz) [Non-standard forms of education (non-traditional forms of educational process and their analysis)]. *Dyrektor shkoly (Pershe veresnia)*, vol. 40, pp. 10–11.
17. Palii, L. (2011). Urok inozemnoi movy v pochatkovii shkoli [Foreign language lesson in primary school]. *Pochatkova osvita*, vol. 46(142), p. 6.
18. Pecherska, E. (2015). Uroky rizni ta nezvychaini [Lessons are different and unusual]. *Ridna shkola*, vol. 4, pp. 62–65.
19. Porokhnia, S.K. (2013). Nestandardni uroky v pochatkovykh klasakh [Non-standard lessons in elementary school]. *Bibliotekha vchytelia pochatkovoii shkoly*, vol. 7, pp. 68–71.
20. Roman, S.V. (2005). Metodyka navchannia anhliiskoi movy u pochatkovii shkoli : navchalnyi posibnyk [Methods of teaching English in primary school: a textbook]. Kyiv: Lenvit, 324 p.
21. Tymenko, V.P. (2011). Kozhnyi urok – nestandardnyi [Each lesson is non-standard]. *Pochatkova shkola*, vol. 1, pp. 18–23.